

doc. JUDr. Bohumil Pikna, CSc.
Metropolitní univerzita Praha

EUROPOL – hlavní funkční a právní aspekty

Cílem tohoto článku je podat přehledný výklad základních právních a organizačních aspektů fungování Evropského policejního úřadu – Europol ve světle nejnovější úpravy jak v primárním tak i sekundárním právu Unie. Současně je poukázáno na některé stěžejní stránky dané problematiky rovněž v relaci k původní úpravě a historii Europolu. Struktura článku a způsob jeho zpracování odráží skutečnost, že obdobné pojednání v odborném tisku dosud absentuje.

Právní základ a poslání Europolu

O založení Europolu bylo rozhodnuto **Maastrichtskou smlouvou** o EU z roku 1993 (ex-článek K.1/9). Svoji zpočátku jen omezenou činnost zahájil Europol v lednu 1994 na prozatímním základě jako **Protidrogová jednotka Europolu** (*Europol Drugs Unit – EDU*).¹

Evropský policejní úřad – Europol (*European Police Office – Europol*) vznikl s cílem vytvořit v rámci Unie instituci, která by umožnila donucovacím složkám členských států rychlou a co nejucelenější spolupráci zejména v oblasti boje s přeshraničním organizovaným zločinem.

Původně byl Europol chápán jako instituce Unie založená pro výměnu policejních informací. Nyní však má informace nejen evidovat, ale i zpracovávat a využívat pro účely policejně operativní a vyšetřování a přiznává se mu explicitně **ústřední úloha** v oblasti policejní spolupráce.

Amsterodamská smlouva zásadním způsobem změnila celkové pojetí práce Europolu v tom smyslu, že doplnila jeho poslání o posílení atributu **operativního šetření a policejního vyšetřování**, a to hlavně za využití **možností společných (vyšetřovacích) týmů**.

Nový a účinný nástroj v rámci činnosti Europolu představuje tzv. **Prümská smlouva**² a její aplikace do právního rámce Unie.

Původní Úmluva o Europolu byla podepsána v červenci 1995 a vstoupila v platnost 1. října 1998.³ Poté co proběhla celá řada nezbytných právních kroků, které s úmluvou souvisely, zahájil Europol 1. července 1999 svoji činnost v plném rozsahu.

¹ Společná akce ze dne 10. března 1995 přijatá Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii týkající se Protidrogové jednotky Europolu (95/73/JHA).

² Smlouva mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím a Rakouskou republikou o prohloubení přeshraniční spolupráce, zejména za účelem potírání terorismu, přeshraniční kriminality a nedovolené migrace (tzv. Prümská smlouva, *Prüm Convention*), uzavřená v Prümu dne 27. května 2005 (Dokument Rady č. 10900/05).

³ Úmluva založená na článku K.3 Smlouvy o založení Evropské unie o zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu) (Úřední věstník EU C 316, 27. 11. 1995).

Členské státy by měly Europol využívat jako prvotní kanál ke sdílení informací v oblasti vymáhání práva v celé Unii zvláště s využitím aplikace Sítě pro bezpečnou výměnu informací (SIENA). Důležitou roli má aktuálně rovněž Evropské centrum pro boj proti terorismu zřízené v rámci Europolu s informacemi o zahraničních teroristických bojovnících.¹

Úprava v Lisabonské smlouvě

Problematika policejní, jakož i justiční spolupráce ve věcech trestních věcně spadala původně do (pouhé) mezivládní oblasti tzv. třetího pilíře. **Lisabonská smlouva**,² ve které je činnost Europolu zařazena do oblasti policejní spolupráce v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva ve Smlouvě o fungování Evropské unie³ („SFEU“), nijak zásadněji nemění poslání Europolu či charakter jeho činnosti. Díky této změně právního základu se Europol stal z mezivládního subjektu **agenturou Unie**.

Lisabonská smlouva umožňuje rozšířit pravomoci Europolu nad rámec dosavadní koordinační funkce a podpůrné role, neboť jeho úkoly mohou zahrnovat „*koordinaci, organizaci a provádění vyšetřování a operativních akcí, vedených společně s příslušnými orgány členských států nebo v rámci společných vyšetřovacích týmů, případně ve spojení s Eurojustem*“ [článek 88 odst. 2 písm. b) SFEU]. Zástupci Europolu, Eurojustu a Frontexu se také budou účastnit podle potřeby jako pozorovatelé jednání Stálého výboru pro operativní spolupráci v oblasti vnitřní bezpečnosti (COSI).

Posláním Europolu podle Lisabonské smlouvy je podporovat a posilovat činnost policejních orgánů a jiných **donucovacích orgánů** členských států, jakož i jejich vzájemnou spolupráci při předcházení **závažné trestné činnosti dotýkající se dvou nebo více** členských států, **terorismu** a těm formám trestné činnosti, které se dotýkají společného zájmu, jenž je předmětem některé politiky Unie, a **při boji proti** takové trestné činnosti (článek 88 SFEU).

I nadále platí zásada, že jakákoliv **operativní akce** (*operational action*) **Europolu** musí být vedena ve spojení a po dohodě s orgány členských států, jejichž území se týká, přičemž používání **donucovacích opatření** spadá výlučně do pravomoci příslušných vnitrostátních orgánů.⁴

Plnoprávními členy Europolu mohou být pouze členské státy Unie. Europol má **právní subjektivitu**, nemá však žádné nadstátní výkonné pravomoci. Ani Lisabonská smlouva tudíž nepředpokládá žádnou exekutivní pravomoc Europolu a současně ani nepřipouští, aby přebíral úlohu národních policejních služeb. Rovněž v případech

---

¹ Blíže viz Europol: Internship. About Europol. [online]. [cit. 21. dubna 2019]. Dostupné na: https://euractiv.sk/praca/europol-haag-holandsko-europolinternship/?utm_source=traqli&utm_medium=email&utm_campaign=1954&tqid=1ue2bnceUcBLZT7t.V2nH6ahpEq09UGcDd_Flc%24.

² Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007 (Úřední věstník EU C 306, 17. 12. 2007).

³ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie (Úřední věstník EU C 115/49, 9. 5. 2008).

⁴ Půjde např. o domovní prohlídky, odposlechy či zadržení osoby.

společných vyšetřovacích nebo operativních týmů působí pracovníci Europolu **pouze jako podpůrná odborná a koordinační složka**, a nemají tudíž žádné autonomní rozhodovací pravomoci.

Znamená to, že Europolu nenáleží ani po Lisabonu žádné donucovací nástroje též v tom smyslu, že příslušníci Europolu se sice mohou podílet na vyšetřování a operativních akcích, avšak nemohou aktivně zasahovat při akcích, ve kterých může dojít k použití donucovacích prostředků. Toto oprávnění tedy náleží i nadále **výhradně příslušným orgánům členských států**.

Nařízení Rady o Europolu

Citovaná původní Úmluva o Europolu byla zprvu nahrazena **rozhodnutím Rady z dubna 2009** o zřízení Europolu¹ se sukcesivním (univerzálním) právním nástupnictvím. Toto rozhodnutí přijaté aktem třetího pilíře v době ještě před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost obsahovalo fakticky ustanovení, která Lisabon následně předpokládá.

Zřízení **Europolu jako subjektu Unie** financovaného ze souhrnného unijního rozpočtu znamená posílení úlohy Evropského parlamentu při kontrole Europolu, a to prostřednictvím jeho zapojení do přijímání tohoto rozpočtu včetně plánu pracovních míst a postupu udělení absolutoria.²

V souladu s Lisabonskou smlouvou bylo toto rozhodnutí č. 2009/371/SVV nahrazeno **nařízením č. 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol)**,³ které představuje současný základní unijní předpis („Nařízení o Europolu“ nebo „Nařízení“). Europol zřízený tímto nařízením - tedy nahrazuje předchozí Europol a je jeho nástupcem včetně nástupnictví právního.⁴

Cíle a úkoly činnosti Europolu

Sídlem Europolu je nizozemský **Haag**.

Článek 3 nařízení o Europolu zakotvuje **hlavní cíl Europolu** takto: „*Europol podporuje a posiluje činnost příslušných orgánů členských států, jakož i jejich vzájemnou spolupráci při předcházení závažné trestné činnosti dotýkající se dvou nebo více členských států, terorismu a těm formám trestné činnosti, které se dotýkají společného zájmu, jenž je předmětem některé politiky Unie, a při boji proti takové trestné činnosti, jak je uvedeno v příloze I*“ (tohoto nařízení).

¹ Rozhodnutí Rady ze dne 6. dubna 2009 o zřízení Evropského policejního úřadu (Europol) (2009/371/SVV) s účinností od 1. ledna 2010.

² Původní rozpočet Europolu byl financován z příspěvků členských států a jiných příležitostných příjmů.

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV.

⁴ K problematice předchozí úpravy Europolu viz PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*, 1. vydání. Plzeň: vydav. Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-611-8, s. 248-267. Dále viz ŠNOBL, David. *Europol, jeho poslání a organizačně funkční aspekty*. Diplomová práce. Praha: Metropolitní univerzita, 2013. 82 s. Vedoucí práce Bohumil Pikna.

Pro účely tohoto nařízení se rozumí „příslušnými orgány členských států“ všechny policejní orgány a jiné orgány pro vymáhání práva v členských státech, které jsou podle vnitrostátního práva odpovědné za předcházení trestné činnosti a boj proti ní. Spadají sem rovněž jiné veřejné orgány, které mají obdobnou odpovědnost.

Europol je tedy činný v případě splnění **trojjediné podmínky**:

1. existují faktické indikace o páchaní závažné trestné činnosti včetně terorismu,¹
2. tato činnost se dotýká dvou nebo více členských států,
3. trestná činnost spadá do působnosti (mandátu) Europolu.

V souladu s článkem 4 Europol za účelem dosažení svých cílů plní (*expressis verbis*) **tyto úkoly**:

- a) shromažďovat, uchovávat, zpracovávat, analyzovat a vyměňovat si informace včetně **operativních informací** o trestné činnosti;
- b) sdělovat členským státům prostřednictvím národních jednotek zřízených podle tohoto nařízení **bezodkladně veškeré informace** a souvislosti mezi trestnými činy, které se jich týkají;
- c) koordinovat, organizovat a provádět vyšetřovací a operativní postupy s cílem podporovat a posilovat činnosti příslušných orgánů členských států, které jsou vykonávány:
  - i) společně s příslušnými orgány členských států, nebo
  - ii) v rámci společných vyšetřovacích týmů, a to případně ve spojení s **Eurojustem**;²
- d) účastnit se **společných vyšetřovacích týmů** a navrhovat jejich vytvoření podle tohoto nařízení;
- e) poskytovat informace a analytickou podporu členským státům při významných mezinárodních událostech;
- f) **připravit posouzení hrozeb**, strategické a operativní analýzy a všeobecné situační zprávy;
- g) rozvíjet, sdílet a šířit odborné znalosti týkající se metod předcházení trestné činnosti, vyšetřovacích postupů a technických a kriminalistických metod, jakož i poskytovat poradenství členským státům;
- h) podporovat členské státy v oblasti přeshraniční výměny informací, přeshraničních operací a přeshraničních vyšetřování, jakož i společné vyšetřovací týmy, mimo jiné poskytováním operativní, technické a finanční podpory;
- i) poskytovat specializovanou odbornou přípravu a výcvik a pomáhat členským státům při organizování odborné přípravy a výcviku mimo jiné poskytováním finanční podpory, a to v rámci svých cílů a v souladu s personálními a rozpočtovými

---

¹ V souladu s článkem 88 SFEU byla vypuštěna podmínka organizované trestné činnosti a nahrazena „postačující“ podmínkou závažné trestné činnosti či terorismu (jak při předcházení tak i při boji proti takové trestné činnosti). Nemusí tedy existovat konkrétní poznatky, že jde o zločinné společenství.

² Rozhodnutí Rady ze dne 28. února 2002 o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti (2002/187/SVV). Po provedených novelizacích viz Konsolidované znění rozhodnutí Rady o Eurojustu č. 5347/3/09, REV 3 ze dne 15. června 2009.

zdroji, které má k dispozici, a v koordinaci s Agenturou Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL);¹

- j) spolupracovat s institucemi Unie zřízenými na základě hlavy V Smlouvy o fungování EU a s úřadem OLAF,² zejména prostřednictvím výměny informací a tím, že jim poskytuje analytickou podporu v oblastech jejich působnosti;
- k) poskytovat informace a podporu strukturám a **misím Unie pro řešení krizí** zřízeným na základě Smlouvy o EU, a to v rámci stanovených cílů Europolu;
- l) budovat specializovaná centra Unie pro boj proti určitým typům trestné činnosti, která spadají do působnosti Europolu, především Evropské centrum pro boj proti kyberkriminalitě;
- m) podporovat opatření členských států týkající se prevence a potírání forem trestné činnosti uvedených v příloze I tohoto nařízení, které jsou usnadňovány, propagovány nebo páčány za použití internetu včetně – ve spolupráci s členskými státy – oznamování internetového obsahu, prostřednictvím něhož jsou takové formy trestné činnosti usnadňovány, propagovány nebo páčány, příslušným poskytovatelům online služeb, aby dobrovolně zvažily slučitelnost oznamovaného internetového obsahu s jejich vlastními podmínkami.

Europol působí jako ústředna pro **boj proti padělání eura** v souladu s rozhodnutím Rady 2005/511/SVV.³ Europol rovněž podporuje koordinaci opatření prováděných příslušnými orgány členských států za účelem potírání padělání eura nebo v rámci společných vyšetřovacích týmů, případně ve spolupráci s institucemi Unie a orgány třetích zemí.

Europol může také **žádat členské státy o zahájení** trestního vyšetřování, přičemž o tom uvědomí Eurojust. Členský stát však může odmítnout tuto žádost, pokud by to *poškodilo zásadní zájmy národní bezpečnosti nebo by to ohrozilo úspěch probíhajícího vyšetřování nebo bezpečnost osob.*

Mandát Europolu a jeho cíle

Mandát (působnost) Europolu se podle článku 3 nařízení vztahuje na:

- a) podporu a posilování činnosti příslušných orgánů členských států,
- b) jakož i jejich vzájemnou spolupráci při předcházení závažné trestné činnosti,
- c) dotýkající se dvou nebo více členských států, terorismu a těm formám trestné činnosti, které se dotýkají společného zájmu, jenž je předmětem některé politiky Unie,

---

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2219 ze dne 25. listopadu 2015 o Agentuře Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL) a o nahrazení a zrušení rozhodnutí Rady 2005/681/SVV (Úřední věstník EU L 319/1, 4. 12. 2015).

² Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1073/1999 ze dne 25. května 1999 o vyšetřování prováděném Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF).

³ Rozhodnutí Rady 2005/511/SVV ze dne 12. července 2005 o ochraně eura proti padělání určením Europolu jako ústředny pro boj proti padělání eura (Úřední věstník EU L 185, 16. 7. 2005).

d) a při boji proti takové trestné činnosti, jak je uvedeno v příloze I předmětného nařízení.¹

Europol je činný v případě, kdy trestná činnost spadá **do jeho tzv. mandátu** (kompetence, působnosti). Příloha I k nařízení obsahuje seznam forem trestné činnosti, kterou je **Europol oprávněn se zabývat**, jako jsou hlavně: terorismus, organizovaná trestná činnost, obchod s drogami, paní peněz, trestná činnost spojená s jadernými a radioaktivními látkami, převaděčství přistěhovalců, obchodování s lidmi, vražda a těžké ublížení na zdraví, rasismus a xenofobie, trestná činnost proti finančním zájmům Unie, nedovolený obchod se zbraněmi, střelivem a výbušninami, mravnostní trestné činy, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny či zločin genocida.

Organizace Europolu

Správní a řídicí strukturu Europolu tvoří podle článku 9 nařízení:

- a) správní rada;
- b) výkonný ředitel;
- c) případně jiné poradní orgány zřízené správní radou v souladu s tímto nařízením.

Správní rada

Správní rada Europolu se skládá z jednoho zástupce každého členského státu a jednoho zástupce Evropské komise („Komise“), přičemž každý zástupce má hlasovací právo (článek 10). Funkční období členů správní rady, resp. i jejich náhradníků, je čtyřleté. Toto období lze prodloužit.

Správní rada volí svého předsedu a místopředsedu z řad svých členů zastupujících skupinu tří členských států, které společně připravily osmnáctiměsíční program Rady. Tito jsou voleni dvoutřetinovou většinou hlasů členů správní rady.

Správní rada plní hlavně **tyto funkce**:

- přijímá víceleté programování Europolu a jeho roční pracovní program;
- přijímá rozpočet Europolu;
- přijímá souhrnnou výroční zprávu o činnosti Europolu, kterou zasílá Evropskému parlamentu, Radě, Komisi, Účetnímu dvoru a vnitrostátním parlamentům členských států;
- podle služebního řádu vykonává oprávnění vůči svým zaměstnancům.²
- dohlíží na činnost výkonného ředitele;
- jmenuje pověřence pro ochranu údajů, který je při plnění svých povinností funkčně nezávislý...blíže k dalším funkcím správní rady viz článek 11 nařízení.

Výkonný ředitel

Výkonný ředitel řídí Europol, přičemž se zodpovídá správní radě a je právním zástupcem Europolu. Jsou mu nápomocni tři zástupci.

---

¹ Působnost Europolu se vztahuje také na související trestné činy, za které se považují účastenství na trestných činech spadajících do působnosti Europolu.

² Podrobněji viz Akt Rady ze dne 3. prosince 1998, kterým se stanoví služební řád pro zaměstnance Europolu (Úřední věstník EU C 26, 30. 1. 1999).

Zodpovídá zejména za:

- běžnou správu Europolu;
- provádění rozhodnutí přijatých správní radou;
- provádění víceletého programování a ročních pracovních programů a podávání zpráv o jejich provádění správní radě;
- vypracování návrhu souhrnné výroční zprávy o činnosti Europolu a její předložení správní radě k přijetí...blíže k dalším úkolům viz článek 16 nařízení.

Výkonného ředitele jmenuje Rada z užšího seznamu kandidátů navržených správní radou po otevřeném a transparentním výběrovém řízení. Funkční období výkonného ředitele je čtyři roky, přičemž jej lze jednou prodloužit, a to na dobu nepřesahující čtyři roky. Pravidla upravující toto výběrové řízení přijímá správní rada, která též navrhuje Radě užší seznam kandidátů na funkci výkonného ředitele a jeho zástupců.

Spolupráce mezi členskými státy a Europolem

Zaměstnanci Europolu se mohou účastnit činnosti **společných vyšetřovacích týmů**, a to v souladu s uzavřenou příslušnou dohodou. Pokud se Europol důvodně domnívá, že by zřízení společného vyšetřovacího týmu prospělo vyšetřování, může je navrhnout dotčeným členským státům a přijmout k tomu podpůrná opatření.

Pokud se Europol domnívá, že by mělo být **zahájeno trestní vyšetřování** konkrétní trestné činnosti spadající do jeho působnosti, požádá prostřednictvím národních jednotek dotčené členské státy, aby zahájily, vedly nebo koordinovaly takové trestní vyšetřování. Přitom za stanovených podmínek může členský stát této žádosti nevyhovět.

Styční důstojníci

Každá národní jednotka přidělí k Europolu **alespoň jednoho styčného důstojníka** (*Europol Liaison Officer*). Tito styční důstojníci v zásadě podléhají vnitrostátnímu právu vysílajícího státu. Jsou pověřeni svou národní jednotkou, aby v Europolu zastupovali její zájmy v souladu s vnitrostátním právem vysílajícího státu a předpisy platnými pro správu Europolu.

Styční důstojníci **napomáhají při výměně informací**:

- a) mezi Europolem a svými členskými státy, a
- b) mezi jejich členskými státy a styčnými důstojníky z jiných členských států, třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi.

Styční důstojníci požívají výsad a imunit, které jsou nezbytné pro plnění jejich úkolů, přičemž působením v sídle Europolu zaručují rychlou a efektivní spolupráci rovněž na základě osobních kontaktů a vzájemné důvěry.

Europol hradí náklady na poskytnutí potřebných prostor v budově Europolu členským státům a také na přiměřenou podporu styčným důstojníkům při plnění jejich povinností. Až na výjimky, všechny ostatní náklady styčných důstojníků, nese vysílající stát včetně nákladů na jejich vybavení.

Národní jednotky Europolu

Každý členský stát zřídí nebo určí **národní jednotku**, která bude plnit stanovené úkoly (článek 7 nařízení). Tato jednotka je **styčným bodem** mezi Europolem a příslušnými orgány daného členského státu.

Po předchozím zapojení národní jednotky, však mohou členské státy umožnit přímé styky mezi svými příslušnými orgány a Europolem.¹ Náklady národních jednotek na komunikaci s Europolem nesou členské státy.

Členské státy jsou povinny zajistit, že národní jednotky budou schopny plnit určené úkoly, a zejména zajistí, aby měly přístup k příslušným vnitrostátním údajům v oblasti vymáhání práva.

Národní jednotky plní zvláště tyto úkoly:

- a) předávají Europolu informace nezbytné pro plnění jeho cílů včetně důležitých informací ohledně forem trestné činnosti;
- b) zajišťují komunikaci a spolupráci všech příslušných orgánů a Europolu;
- c) zvyšují informovanost o činnostech Europolu.

Členské státy však v žádném konkrétním případě **nejsou povinny poskytovat informace**, pokud by to:

- a) bylo v rozporu s podstatnými zájmy bezpečnosti dotčeného členského státu;
- b) ohrozilo úspěch probíhajícího vyšetřování nebo bezpečnost fyzické osoby, nebo
- c) vyzradilo informace týkající se organizací nebo zvláštních zpravodajských činností v oblasti **národní bezpečnosti**.

Vedoucí národních jednotek se pravidelně scházejí, zejména s cílem projednat a vyřešit problémy, které se objevují při operativní spolupráci s Europolem.

Vztahy Europolu s dalšími subjekty

Europol je oprávněn spolupracovat rovněž se třetími subjekty – zeměmi a organizacemi. Jako subjekty spolupracující s Europolem jsou uváděny zvláště tyto:

- a) subjekty a orgány Unie: Eurojust, Evropská centrální banka, Evropská komise včetně OLAF či Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (MCDDA),
- b) třetí země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Island, Kanada, Kolumbie, Moldavsko, Norsko, Rusko, Švýcarsko, Turecko, Severní Makedonie, USA a další země,
- c) třetí subjekty: Interpol, Světová celní organizace či Úřad OSN pro drogy a kriminalitu.

S třetími subjekty uzavírá Europol dohody nebo pracovní ujednání, které schvaluje správní rada. Europol může tedy spolupracovat také s veřejnoprávními subjekty, přičemž v případě „naprosté nezbytnosti“ pro ochranu základních zájmů dotčených členských států v zájmu předcházení bezprostředního nebezpečí souvisejícího s trestnou činností nebo teroristickými trestnými činy, může těmto

---

¹ Na rozdíl od předchozí úpravy nepředstavují tedy národní jednotky striktně výhradní koncový článek této organizační struktury.

subjektům za stanovených podmínek předat osobní údaje a utajované informace, které má v držení.

Mezi důležité partnery Europolu řadíme zvláště **Interpol**. Tato spolupráce představuje příklad praktického uplatňování kooperace, i když je třeba vidět, že Europol se z podstaty své činnosti zabývá spíše operativní (resp. zpravodajským) typem informací, kdežto Interpol shromažďuje převážně informace o již známých faktech.

Europol uzavřel dohodu o spolupráci s Interpolem v listopadu 2001.¹ Jejím obsahem je úprava výměny operativních, strategických a technických informací, která povede k efektivní koordinaci aktivit obou organizací a k rozvoji všeobecných standardů na poli vzájemného školení a vědeckého výzkumu. V neposlední řadě dohoda obsahuje rovněž **výměnu styčných důstojníků**.

Europol uzavřel řadu **dalších dohod**, z nichž můžeme zmínit zvláště tyto:

- Dohoda mezi Eurojustem a Europolem ze září 2004, která vlastně stvrzuje trend Unie v trestní oblasti směřující k co nejužší propojenosti prvků policejní a justiční spolupráce tím, že úkoly, cíle a odpovědnost Eurojustu a Europolu se považují za komplementární.
- Strategická dohoda s USA z 6. prosince 2001, jejímž přímým výsledkem bylo otevření styčného úřadu ve Washingtonu v srpnu 2002.
- Dohoda mezi Europolem a USA z 20. prosince 2002, která umožňuje plnou spolupráci včetně výměny osobních údajů.
- Dohoda mezi Europolem a Evropskou ústřední bankou z 13. prosince 2001.
- Dohoda o spolupráci mezi Evropskou komisí a Europolem z 18. února 2003.
- Dohoda mezi Europolem a Evropským úřadem pro potírání podvodných jednání (OLAF) z 18. dubna 2004.
- Dohoda o spolupráci mezi Europolem a Evropským monitorovacím střediskem pro drogy a drogovou závislost z 19. listopadu 2001.²

Podle nových článků 101 A a 101 B Schengenské prováděcí úmluvy **participuje Europol rovněž na Schengenském informačním systému (SIS)**.³ Europol má v rámci svého mandátu a na své vlastní náklady právo na přístup k údajům zařazeným v SIS v souladu s články 95, 99 a 100 úmluvy a právo tyto údaje přímo vyhledávat.

Europolu jsou dostupné též údaje ve **Vízovém informačním systému (VIS)**, a to *v rozsahu jeho mandátu a v případech, kdy je to nezbytné pro účely plnění jeho úkolů* (článek 3 nařízení o VIS). Europol dále plní konzultační funkci, pokud jde o konzultační přístup určených orgánů členských států a Europolu do VIS.⁴ Nařízení

¹ Dohoda mezi Interpolem a Europolem. Brusel, 5. listopadu 2001. [cit. 19. 04. 2019].

Dostupné na: <http://www.europol.europa.eu/legal/agreements/Agreements/8890.pdf>.

² Tyto a další dohody jsou dostupné na: <http://www.europol.eu.int/legal/agreements/>.

³ Nové články 101 A a 101 B byly do Schengenské prováděcí úmluvy vloženy nařízením Rady č. 2005/211.

⁴ Rozhodnutí Rady 2008/633/SVV ze dne 23. června 2008 o konzultačním přístupu určených orgánů členských států a Europolu do Vízového informačního systému (VIS) pro účely

o Europolu rovněž zakotvuje možnosti a způsoby přístupu Eurojustu a úřadu OLAF k informacím uchovávaným Europolem (článek 21).

K posílení komunikace mezi členskými státy, Europolem a jeho partnery, byla vytvořena síťová aplikace bezpečné výměny informací – **SIENA**. Jedná se o moderní komunikační nástroj nové generace, který splňuje komunikační potřeby orgánů činných v trestním řízení na teritoriu Unie. Tento komunikační kanál spravovaný Europolem slouží k bilaterální výměně informací a umožňuje tuto výměnu přímo mezi členskými státy.¹

Europol je zmocněn evidované údaje o trestných činech ukládat, měnit a využívat v tzv. **analytických pracovních souborech**, rovněž pokud se týkají těchto kategorií osob:

1. osoby, které mohou být předvolány jako svědci;
2. osoby v postavení oběti trestného činu;
3. kontaktní osoby a společníci, a
4. osoby, které mohou poskytnout informace o daných trestných činech (Příloha 2/B nařízení o Europolu).

Ochrana osobních údajů

Podle předmětného nařízení může Europol **zpracovávat informace** včetně osobních údajů. Tyto osobní údaje mohou být zpracovány pouze pro stanovené účely, zvláště pro **křížové kontroly** s cílem nalézt souvislosti či spojitosti mezi informacemi týkajícími se:

1. osob, které jsou **podezřelé ze spáchání** trestného činu, který spadá do působnosti Europolu, nebo z účasti na takovém trestném činu nebo které byly za spáchání takového činu **odsouzeny**,
2. osob, u nichž se má na základě věcných zjištění nebo odůvodněných domněnek za to, **že spáchají trestné činy**, které spadají do působnosti Europolu (článek 18).

Obecně platí, že členské státy mají přístup ke všem shora uvedeným informacím a mohou v souboru těchto informací vyhledávat. Tímto však není dotčeno právo členských států, resp. dalších subjektů, které tyto informace poskytly, omezit přístup k těmto údajům nebo jejich využití. Za stanovených podmínek je umožněn rovněž **Eurojustu a úřadu OLAF** nepřímý přístup k těmto informacím na základě systému výskyt shody/bez výskytu shody.

Europol má povinnost neprodleně informovat členský stát ohledně informací, které se ho týkají, přičemž platí, že tyto informace nelze sdílet bez výslovného povolení poskytovatele. Nařízení o Europolu zakotvuje podmínky a předpoklady předávání a výměny osobních údajů a jejich ochrany institucím Unie. Zakotvuje rovněž problematiku předávání osobních údajů třetím zemím a mezinárodním organizacím spolu s výměnou osobních údajů se soukromými subjekty (článek 25 a násl.).² V této

---

prevence, odhalování a vyšetřování teroristických trestných činů a jiných závažných trestných činů.

¹ Podrobněji viz Europol. SIENA – Communication Crossing Borders. Europol, The Hague 2009, QL-78-09-801-EN-D.

² Srov. rovněž článek 36 směrnice (EU) 2016/680, kterým se shledává, že třetí země či území

souvislosti Europol nesmí kontaktovat soukromé osoby s cílem získat informace ani předávat osobní údaje soukromým osobám.

Kapitola VI nařízení obsahuje podrobnější ustanovení k zárukám ochrany údajů včetně obecných zásad jejich ochrany. Stanoví se též lhůty pro uchovávání a výmaz osobních údajů.

Automatizované či jiné zpracování **osobních údajů o rase či etnickém původu**, politických názorech, náboženském nebo filosofickém přesvědčení nebo členství v odborových organizacích, genetických údajů či údajů o zdravotním stavu nebo sexuálním životě osoby je zakázáno, ledaže je to nezbytně nutné a přiměřené pro předcházení trestné činnosti spadající do působnosti Europolu nebo pro boj proti ní a pokud tyto údaje doplňují jiné osobní údaje, které Europol zpracovává. Přitom výběr určité skupiny osob na základě takových osobních údajů je zakázán (článek 30).

Článek 36 nařízení o Europolu garantuje **tzv. právo na přístup** znamenající, že každý subjekt má právo získat v přiměřených intervalech informace, zda Europol zpracovává osobní údaje, které se ho týkají, a obdržet tyto údaje ve srozumitelné podobě.

Toto právo se uplatňuje příslušnou žádostí ve zvoleném členském státě u orgánu, který je k tomu určen. Ten ji předá bezodkladně Europolu, který na žádost odpoví nejpozději do tří měsíců po jejím obdržení. Tuto odpověď konzultuje s příslušnými orgány členských států.

Poskytnutí informací v odpovědi na tuto žádost **může být zamítnuto** či omezeno, pokud by to představovalo opatření nezbytné:

- a) k řádnému plnění úkolů Eupolem;
- b) k ochraně bezpečnosti a veřejného pořádku nebo předcházení trestné činnosti;
- c) k zaručení, že nebude ohroženo žádné vnitrostátní vyšetřování nebo
- d) k ochraně práv a svobod třetích stran.

Pokud není osoba podávající žádost s odpovědí (rozhodnutím) spokojena, může si podat stížnost **evropskému inspektorovi ochrany údajů**.¹ Tato osoba má pak právo na opravu, výmaz a omezení předmětných údajů, které se jí týkají. Za kvalitu osobních údajů odpovídá členský stát nebo příslušná instituce Unie nebo Europol ve v specifikovaných případech.

Správní rada jmenuje na období čtyř let **pověřence pro ochranu údajů** z řad zaměstnanců Europolu, který jedná při výkonu svých povinností nezávisle.² Kromě dalších povinností úzce spolupracuje s evropským inspektorem ochrany údajů.

---

nebo zpracovávající útvar v této třetí zemi či dotyčná mezinárodní organizace zajišťuje odpovídající úroveň ochrany.

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů. Úřední věstník EU, L 8, 12. 1. 2001).

² Mezi nejdůležitější předpisy pro danou oblast patří směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV (Úřední věstník EU, L 119, 4. 5. 2016).

Každý členský stát určí **vnitrostátní dozorový úřad**.¹ Jeho úkolem je nezávisle dohlížet na oprávněnost předávání a vyhledávání osobních údajů i jejich sdělování příslušným členským státem Europolu a přezkoumávat, zda předání, vyhledání nebo sdělení těchto údajů neporušuje práva dotčených subjektů údajů. O svých opatřeních informují rovněž evropského inspektora ochrany údajů.

Dohled **evropského inspektora ochrany údajů** spočívá v jeho odpovědnosti za kontrolu a uplatňování předmětného nařízení v dané oblasti a za poskytování poradenství Europolu a subjektům údajů. Za tímto účelem úzce spolupracuje s vnitrostátními dozorovými úřady. K jeho zásadním úkolům patří to, že přijímá a posuzuje stížnosti a informuje subjekt údajů o výsledku, a že za tímto účelem vede vyšetřování. Kromě dalšího může také:

- varovat a napomínat Europol;
- zakázat dočasně nebo trvale ty operace zpracované Europlem, které jsou v rozporu s ustanoveními upravujícími zpracování osobních údajů;
- předložit věc Europolu a v případě potřeby Evropskému parlamentu, Radě a Komisi,
- předložit věc Soudnímu dvoru Evropské unie a rovněž zasahovat do právních sporů jemu předložených;
- každý rok vypracovává zprávu o své dohledové činnosti nad Europlem, etc.

Nově se zřizuje **Rada spolupráce** s poradní funkcí, skládající se ze zástupce vnitrostátního dozorového úřadu každého členského státu a evropského inspektora ochrany údajů. Pro plnění svých úkolů může rada vydávat stanoviska, pokyny, doporučení a osvědčené postupy s předpokladem, že tyto budou v co největší míře zohledněny v praxi.

Každý subjekt údajů (např. poškozená osoba) má **právo podat stížnost evropskému inspektorovi ochrany údajů**, jestliže se domnívá, že při zpracování osobních údajů Europlem, které se ho týkají, nebylo dodrženo toto nařízení (článek 47). Proti rozhodnutí evropského inspektora ochrany údajů lze podat **žalobu k Soudnímu dvoru Evropské unie**.

Každá fyzická osoba, která utrpěla škodu v důsledku protiprávního postupu zpracování údajů, má právo na náhradu škody buď od Europolu, nebo od členského státu, ve kterém došlo k události.

Podle článku 88 SFEU je kontrola činností Europolu prováděna Evropským parlamentem společně s vnitrostátními parlamenty. Takto vytvořená specializovaná **skupina pro společnou parlamentní kontrolu** je zřízena společně vnitrostátními parlamenty a příslušným výborem Evropského parlamentu. Tato skupina politicky monitoruje činnosti Europolu v dané oblasti, a za tímto účelem je jí umožněn přístup k příslušným informacím zpracovávaným Europlem.²

¹ V případě České republiky je tímto úřadem Úřad na ochranu osobních údajů.

² Podrobněji k tomuto tématu srov. Europol. *Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. [cit. 21. dubna 2019]. Dostupné na: <https://www.uoou.cz/europol/ds-5334/archiv=1&p1=1887>.

Závěrem

Přestože je Europol relativně mladou organizací, která se, i přes dosažené úspěchy v boji s přeshraničním zločinem, nachází ve stavu konsolidace priorit své činnosti, lze v jeho nedlouhé historii zaznamenat tendence k postupnému rozšiřování úkolů a návazné rozšiřování kompetencí (mandátu). Tyto tendence ještě zesílily po teroristických útocích v Madridu a Londýně (2004/2005).

Zlepšení prostředí policejní spolupráce má být docilováno zvláště posílením funkcí Europolu, výměnou poznatků a začleněním technologií pro vedení policejních spisů a bezpečnostních technologií. Rozšířený mandát Europolu zahrnuje fakticky **všechny formy závažné trestné činnosti** a zlepšuje rovněž jeho fungování. Europol tak plní pro vnitrostátní policejní síly na evropské úrovni nejen funkci kontaktního bodu, ale i funkci blízkého, spolehlivého a důvěryhodného partnera.

Ve stávajícím právním kontextu je důležité efektivně využívat dostupnosti Europolu s cílem zužitkovat jeho analytické schopnosti, které jsou jeho silnou stránkou. V této souvislosti by za účelem dosažení kvalitnější výměny informací měla být prováděna příslušná ustanovení Průmské smlouvy začleněná do *acquis* Unie.

Literatura a dokumenty

PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 1. vydání. Plzeň: vydav. Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-611-8.

ŠNOBL, David. *Europol, jeho poslání a organizačně funkční aspekty*. Diplomová práce. Praha: Metropolitní univerzita, 2013. 82 s. Vedoucí práce Bohumil Pikna.

Europol. SIENA – Communication Crossing Borders. Europol, The Hague 2009, QL-78-09-801-EN-D.

Europol: Internship. About Europol. [online]. [cit. 21. dubna 2019]. Dostupné na: https://euractiv.sk/praca/europol-haag-holandsko-europolinternship/?utm_source=traqli&utm_medium=email&utm_campaign=1954&tqid=1ue2bncreUcBLZT7t.V2nH6ahpEq09UGcDd_Flc%24.

Společná akce ze dne 10. března 1995 přijatá Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii týkající se Protidrogové jednotky Europolu (95/73/JHA).

Smlouva mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím a Rakouskou republikou o prohloubení přeshraniční spolupráce, zejména za účelem potírání terorismu, přeshraniční kriminality a nedovolené migrace (tzv. Průmská smlouva, *Prüm Convention*), uzavřená v Prümu dne 27. května 2005 (Dokument Rady č. 10900/05).

Úmluva založená na článku K.3 Smlouvy o založení Evropské unie o zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu) (Úřední věstník EU C 316, 27. 11. 1995).

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007 (Úřední věstník EU C 306, 17. 12. 2007).

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie (Úřední věstník EU C 115/49, 9. 5. 2008).

Rozhodnutí Rady ze dne 6. dubna 2009 o zřízení Evropského policejního úřadu (Europol) (2009/371/SVV) s účinností od 1. ledna 2010.

Rozhodnutí Rady 2005/511/SVV ze dne 12. července 2005 o ochraně eura proti padělání určením Europolu jako ústředny pro boj proti padělání eura (Úřední věstník EU L 185, 16. 7. 2005).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV.

Rozhodnutí Rady ze dne 28. února 2002 o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci (Eurojust) za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti (2002/187/SVV). Po provedených novelizacích viz Konsolidované znění rozhodnutí Rady o Eurojustu č. 5347/3/09, REV 3 ze dne 15. června 2009.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2219 ze dne 25. listopadu 2015 o Agentuře Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL) a o nahrazení a zrušení rozhodnutí Rady 2005/681/SVV (Úřední věstník EU L 319/1, 4. 12. 2015).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1073/1999 ze dne 25. května 1999 o vyšetřování prováděném Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF).

Akt Rady ze dne 3. prosince 1998, kterým se stanoví služební řád pro zaměstnance Europolu (Úřední věstník EU C 26, 30. 1. 1999).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů. Úřední věstník EU, L 8, 12. 1. 2001).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV (Úřední věstník EU, L 119, 4. 5. 2016).

Europol. *Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. [cit. 21. dubna 2019]. Dostupné na: <https://www.uoou.cz/europol/ds-5334/archiv=1&p1=1887>.

Dohoda mezi Interpolem a Europolem. Brusel, 5. listopadu 2001. [cit. 19. 04. 2019]. Dostupné na:

<http://www.europol.europa.eu/legal/agreements/Agreements/8890.pdf>.

Rozhodnutí Rady 2008/633/SVV ze dne 23. června 2008 o konzultačním přístupu určených orgánů členských států a Europolu do Vízového informačního systému (VIS) pro účely prevence, odhalování a vyšetřování teroristických trestných činů a jiných závažných trestných činů.

RESUMÉ

Cílem článku je poukázat na hlavní funkce činnosti Europolu a zmínit právní stránku a nejnovější aspekty vyplývající z aktuální unijní úpravy vycházející z Lisabonské smlouvy. Po stručném výkladu důvodů vzniku a původního fungování Europolu včetně předcházející právní úpravy se článek zaměřuje na současnou základní úpravu nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 o Europolu.

Klíčová slova: Spolupráce v oblasti prosazování práva; Europol; CEPOL; Informační systém Europolu; Zaměstnanci Europolu.

SUMMARY

PIKNA, Bohumil: EUROPOL – MAJOR FUNCTIONS AND LEGAL ASPECTS

The article is aimed at highlighting major functions of Europol's activities as well as the legal aspect along with the most recent implications resulting from the new EU legislation based on the Lisbon Treaty. After a brief explanation of basis for establishing and original functioning of Europol, including the previous regulation, the article focuses on the current basic regulation by Regulation (EU) 2016/794 of Europol.

Keywords: Law Enforcement Co-operation; Europol; CEPOL; Europol Information System; Europol staff.

